

19. 4. 2018

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

K určovacím žalobám podle § 18 zákona č. 428/2012 Sb. o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi

Ani více než pět let po účinnosti zákona o majetkovém vyrovnání dosud nejsou vypořádány všechny restituční nároky oprávněných osob. Jedním z důvodů jsou probíhající spory zahájené církevními subjekty podle § 18, které namítají protiprávnost převodu či přechodu historického církevního majetku ze státu na jiné osoby, zejména kraje a obce, což má být v rozporu s legitimním očekáváním církví ve znovunabytí majetku, jenž jim byl odňat v době nesvobody.

TOMAN, DEVÁTÝ & PARTNEŘI
ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ

Meritorní otázkou v těchto sporech je, zda § 18 zákona o majetkovém vyrovnání dopadala toliko na převody, a nikoli na přechody státního majetku. Podle oprávněných osob zákonodárce zamýšlel rozšířit jejich ochranu rovněž na případy, v nichž se přesun historického majetku církví ze státu na třetí subjekty neodehrál na základě projevu vůle smluvních stran, ale například *ex lege* podle zákona [172/1991](#) Sb., o přechodu některých věcí z majetku České republiky do vlastnictví obcí.

Rozhodovací praxe soudů byla v této otázce rozdílná. Postupné sjednocování interpretace § 18 zákona o majetkovém vyrovnání začalo teprve před dvěma roky, kdy Nejvyšší soud ČR zaujal stanoviska, která lze označit za zásadní.

V rozsudku ze dne 1. 6. 2016 sp. zn. 28 Cdo 5717/2015, v němž šlo o posouzení legálnosti přechodu historického majetku církevní právnické osoby na kraj, Nejvyšší soud ČR s odvoláním na nálezy pléna Ústavního soudu ze dne 1. 7. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 9/07, bod 38, a ze dne 29. 5. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 10/13, bod 292 upozornil, že omezení nakládání s věcmi příslušejícími původně církvím a náboženským společnostem nebránilo takovým změnám v osobě vlastníka, jež se neprotivily smyslu majetkového vyrovnání s církvemi.

Nejvyšší soud ČR z toho dovodil, že § 18 zákona o majetkovém vyrovnání neblokuje přechod majetku ze státu na kraje v režimu zákona č. 290/2002 Sb. Na druhou stranu však kategoricky ovšem nevylučuje, že by v některých případech mohl shledat rozpor se smyslem a účelem § 18 zákona o majetkovém vyrovnání.

V rozsudku ze dne 24. 2. 2016, sp. zn. 28 Cdo 4946/2015 Nejvyšší soud ČR artikuloval, že přechodem majetku ve prospěch obcí zákona [172/1991](#) Sb. nebylo nikterak ohroženo zachování majetkového základu pro budoucí vypořádání s církvemi, jelikož majetek, jenž takto přešel na obce, nepozbýval svého statusu historického vlastnictví církví, a další právní dispozice s ním tedy zůstávaly limitovány § 29 zákona [229/1991](#) Sb., přičemž bylo výsostným právem zákonodárce rozhodnout, zda onen nezmenšený majetkový substrát umožní využít k naturálnímu uspokojení restitučních nároků církví tím, že obce coby veřejnoprávní korporace zařadí mezi povinné osoby, či nikoli. Jak známo

zákonodárce kraje ani obce mezi povinné subjekty nezařadil.

Z toho Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 27. 2. 2018 sp. zn. 28 Cdo 3301/2017 dovedl, že nelze delegitimizovat neproblematické přechody historického církevního majetku ze státu na obce podle zákona [172/1991](#) Sb. Při tom je zcela nerozhodné, zda přechod nastal ještě před účinností tzv. blokačního § 29 zákona [229/1991](#) Sb. nebo až po něm, například podle § 2a zákona [172/1991](#) Sb., který nabyl účinnosti teprve 1. 7. 2000. Nejvyšší soud ČR k tomu v citovaném rozsudku dodal, že legálnímu přechodu sporného majetku na obec nebyla na překážku ani skutečnost, že sporný majetek náležel církevní právnické osobě.

Podle Nejvyššího soudu ČR není rozhodná ani okolnost, že tento majetek byl církevní právnické osobě odňat podle zákona 142/1947 Sb. o revizi první pozemkové reformy – tedy spácháním majetkové křivdy, což jinak představuje právní důvod k vydání věci (srov. § 5 písm. a) zákona č. 428/2012 Sb a jeho systematické zařazení do výčtu skutečností vedoucích k majetkovým křivdám).

Nejvyšší soud ČR v citovaném judikátu uzavřel, že případný nárok na vydání majetku byl s ohledem na absenci zákonného rámce pro jeho uplatnění (tedy zákona [428/2012](#) Sb. o majetkovém vyrovnání) v době přechodu na obec zcela hypotetický.

Zejména posledním judikátem získaly obce, na něž podle zákona [172/1991](#) Sb. přešel historický majetek církví a církevních právnických osob (zejména řádů a kongregací) účinnou obranu proti určovacím žalobám podaným oprávněnými osobami.

Mgr. Ludvík Kummer

[TOMAN, DEVÁTÝ & PARTNEŘI advokátní kancelář, s. r. o.](#)

Trojanova 12
120 00 Praha 2

Tel.: +420 224 918 490
Fax: +420 224 920 468
e-mail: ak@iustitia.cz

© EPRAVO.CZ – Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [10 otázek pro ... Ronalda Němce](#)
- [Vysokorychlostní variace dle smluvních podmínek FIDIC: případová studie z D5507](#)
- [Právo na víkend - týden v české justici očima šéfredaktora](#)
- [Od konkurenční doložky k právní nejistotě: kontroverzní výklad Nejvyššího soudu v rozsudku 27 Cdo 1236/2024](#)
- [Promlčení zápůjčky na dobu neurčitou a změna judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Jak dlouho po podání žádosti o vydání stavebního povolení musí žadatel udržovat podkladová stanoviska platná a aktuální?](#)
- [Ne/podceňování zastupitelnosti bezpečnostních rolí dle zákona o kybernetické bezpečnosti](#)

- [Sankční povinnost odevzdání řidičského průkazu v implikační souvislosti](#)
- [Právo a umělé inteligence: AI Act, osobní údaje, kyberbezpečnost a další regulace](#)
- [Compliance z pohledu obchodní korporace a přínos compliance programu pro obchodní korporaci](#)
- [Prodloužení lhůt pro dání výpovědi a okamžitého zrušení zaměstnavatelem](#)